

Tāpui Aotearoa

TE TIAKI I Ō TĀTOU MOMO AHUREI
SAFEGUARDING OUR UNIQUE SPECIES

Ko ngā momo koiora taketake o Aotearoa tētahi taonga nui, e tika ana kia tiakina mō ngā whakatuputanga.

Tēnei a Tāpui Aotearoa te tūhura nei i ngā ara mō te motu o Aotearoa, hei āta tiaki i ō tātou momo ahurei, mā te whakapūranga koiora, arā, te kanorau ā-ira, i mua i te ngaronga.

Mā tēnei mahi te whakapūranga koiora ka whakaraneatia, ka tautokona hoki ngā mahi atawhai taiao, mā te whakarauora i te pītau ira (DNA) me ngā matū pūtau o ētahi momo, kia hauora tonu ai ō rātou puna ira.

Ka mahi tahi a Tāpui Aotearoa ki ngā iwi, ki ngā hapū, ki te hunga tiaki taiao, ki ngā mātanga ira, ki te tūhura i ngā ara tiaki i te oranga pūmau mō ngā momo kīrehe kahurangi o Aotearoa.

Pāpā (*Dactylocnemis pacificus*).
Jake Osborne

Kiwi (*Apteryx mantelli*). Sabine Bernert
Uwhi: Kererū (*Hemiphaga novaeseelandiae*). Jake Osborne

He aha tātou i tahuri ai ki ēnei mahi?

He whenua a Aotearoa, he mīharo rawa atu ūna nei āhuatanga ā-taiao. He tini noa ō tātou tipu, kararehe hoki tē kitea i wāhi kē, i hea noa atu i te ao, tae atu ki te haurua o ā tātou momo manu.

He whenua hoki tātou i korehāhā ētahi momo. He maha ā tātou manu māori pēnei i te moa, i te pouākai, i te huia, kua ngaro i te tirohanga kanohi. O ngā momo manu 168 e toe ana, tae atu ki te 80% kua taka ki te raruraru, ko ētahi, kua tata te mate ā-moa.

He maha ngā taupori kararehe kua noho mōrearea, nā te konihī, nā te māuiui, me ngā pānga o te panonitanga huarere. Nā te ngaronga o ngā kararehe i heke iho ai te kanorau ā-ira o ngā taupori, i piki ake ai te pūpukurua, i haumate ai te tipu, i heke ai te pakari mō ngā tau kei mua.

Mā te whakapūranga koiora ka āwhinatia te kanorau ā-ira, e kaha ake ai tātou ki te kaupare i te matenga ā-moa o ā tātou kararehe ahurei.

Kākāriki (*Cyanoramphus novaezelandiae*).
Jake Osborne

He aha kei te mahia i tāwāhi?

Kua whakatūria he pūranga koiora, he pūkete kararehe tio hoki huri noa i te ao hei whakapūranga i ngā matū, i ngā pūtau me te pītau ira o ētahi o ngā kīrehe mōrearea rawa o te ao.

Tā ēnei kōkiri he rokiroki i ngā matū ā-ira, ā-pūtau hoki, pēnei i te pītau ira, i ngā hua me te tātea, i ngā pūtau ora rānei hei whakamahi i roto i ngā kaupapa whakaputa uri tiaki taiao ā ngā tau kei mua, hei whakawhānui i te puna ira, hei whakapūmau i ngā taupori hauora, kia pakari te tū.

He whenua ahurei a Aotearoa, inā hoki, ko ngāi Māori te kaitiaki o ana momo e kī nei he taonga. Nā reira, me whakaae ngā ritenga rangahau mō ēnei momo e tiakina ai ngā tika me ngā pānga o te tangata whenua. E puta ai he hua o tēnei kōkiri, me mātua pou ngā honohononga ki ngā iwi me ngā hapū i roto i Te Tiriti o Waitangi, me whakahāngai hoki ki runga i te mātauranga Māori, inā hoahoatia, inā whakatinanatia hoki te kaupapa.

Kōura (*Paranephrops zealandicus*).
Jake Osborne

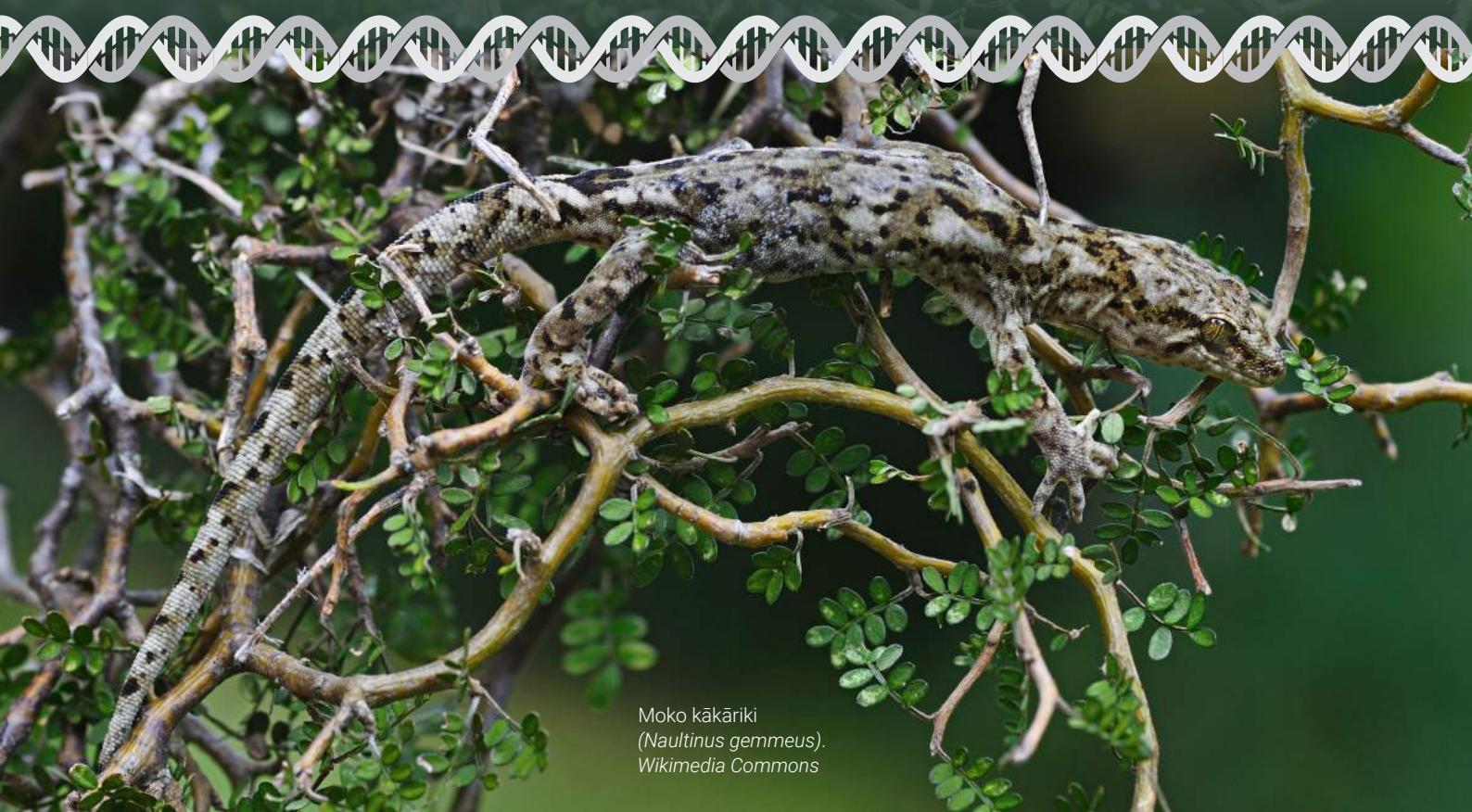

Ngā pātai

I whakarewaina Tāpui Aotearoa i te tau 2021 hei tūhura i ngā ara whakatū i tētahi pūranga koiora mō ngā momo kararehe ahurei o Aotearoa.

Hei tīmata, ka kōrero mātou ki ngā iwi me ngā hapū, ki ngā mātanga, me te hunga whānui o Aotearoa ki te wherawhera i ngā takei pēnei i ēnei:

- Āe rānei, kāo rānei he āwhina tā te whakapūranga koiora mā tātou, e pai ai tā tātou tiaki i ngā kararehe ahurei o Aotearoa?
- Me pēhea tātou e whakaū tikanga ai kia tiakina ngā tika me ngā pānga o te tangata whenua ki ēnei momo?
- Ko ēhea ngā momo ka taea e tātou te kohikohi?
- He aha ngā momo tauira ka kohia pea?
- Me pēhea e pai ai tā tātou whakapūmau, rokiroki hoki i ngā matū ā-ira?
- Me rokiroki te kohinga ki hea?
- Ka riro mā wai e poipoi te kohinga?
- Me pēhea te whakamahi i ngā matū ā-ira ā ngā tau e tū mai nei?

Moko kākāriki
(*Naultinus gemmeus*).
Wikimedia Commons

Ko wai mā mātou?

Ngā kaituku pūtea

Department of
Conservation
Te Papa Atawhai

genomics
aotearoa

Te Rōpū Whakaruruhau

Dr Andrea Byrom – Kaitohutohu Taiao

Dr Peter Dearden – Genomics Aotearoa

Karen Fifield MNZM – Wellington Zoo Trust

Mark Fitzpatrick – Te Papa Atawhai

Melanie Mark-Shadbolt – (Ngāti Kahungunu, Ngāti Porou, Te Arawa, Te Ati Awa) –
Te Tira Whakamātaki

Devon McLean – NEXT Foundation

Aroha Mead – (Ngāti Awa, Ngāti Porou) – Kaihautū Rangahau

Daniel Patrick – NZ's Biological Heritage National Science
Challenge, Ngā Koiora Tuku Iho

Dr Dan Tompkins – Predator Free 2050

Dr John Rodger – FAUNA Research Alliance

Kaiwhakahaere Kaupapa

Dr Libby Caygill – libby@tapuiaotearoa.org

E tautokona ana te Kaikahutū Kaupapa e te Rōpū Ārahi mō ngā Take Tiriti, e tohutohu nei, e ārahi nei i ngā mahi tiaki i ngā tika me ngā pānga a ngāi Māori ki tēnei kaupapa.